

El futur de la premsa d'abast general en català: quin futur?

La premsa d'abast general, la que es distribueix el quiosc, és aquella de la qual en diem el títol i tots ens entenem: parlem de *Tiempo* o bé d'*Hola!*, de *Lecturas* o *Tribuna*, i sabem de què parlem. Tant hi fa que sigui una revista infantil com *TBO* o bé una de senyores com *Cómplice* o la masculina *Play Boy*, el fet és que considerem d'abast general aquelles publicacions que són no especialitzades i que es troben en tot el circuit habitual de la distribució comercial no restringida, és a dir, als quioscos i similars.

Aquesta parcel·la de la comunicació de masses genera alhora la creació d'una pauta ideològica, d'una mentalitat popular estàndard. És el "mannà espiritual" de molts sectors socials i té la particularitat, a casa nostra, de ser majoritàriament en castellà. La premsa d'abast general en català, sigui diària o no diària, és residual, és pràcticament inexistent. Per què no n'hi ha actualment? Ho ha intentat la iniciativa privada? Tenim mercat per suportar-ho? És real l'afirmació que no hi ha demanda per a productes periodístics en català? Què ha fet o no ha fet l'Administració per resoldre el problema alhora d'un subsector industrial i d'una necessitat cultural?

En l'*Informe...* intentem de respondre aquests interrogants com a personal contribució a una temàtica que estudiem des de la perspectiva històrica però que no defugim de tractar en els aspectes més punyents de l'actualitat, com fou, per exemple, el llibre que dedicàrem a *El País* i el nacionalisme català. Curiosament, i diguem-ho ara que ve a tomb en honor del periòdic madrileny, aquesta publicació ha mantingut i consolidat un suplement setmanal en català de quatre pàgines –*Quadem de Cultura*– mentre que altres diaris de Barcelona, tot millorant el disseny o el contingut, només admeten en català els anuncis, les esqueles i els mots encreuats.

La premsa d'abast general ha intentat el pas vers la professionalització, vers la difusió al mercat obert, sortint de l'àmbit tancat de les subscripcions en el qual es

belluguen la major part de les revistes catalanes –de *Cavall Fort* a *Estris* i de *Serra d'Or* a *Contrapunt*. En l'*Informe...* oferim diverses taules on apareixen les publicacions que han intentat aquest salt i s'han quedat a la cuneta: *La Cuina*, *Esports Blau grana*, *Ciència*, *Crònica*, *Ara...* Algunes, diem, no han trobat el model, d'altres no tenien mercat, en uns casos la inversió era massa baixa, en d'altres la gerència era ineficaç, però, ¿de debò de debò, totes es mereixien la mort? Hem fet una societat tan lliure que és el mercat el que determina la viabilitat d'un projecte cultural? No hi pinta res el dret a rebre premsa en català per part d'un sector que sí la vol però que no és suficient per assumir-ne l'autofinançament? Fins i tot un setmanari de televisió, que arreu del món ha esdevingut premsa majoritària, ha hagut de sucumbir.

Personalment, crec que encara estem en una societat malalta, que la sotragada del franquisme ha matat la línia ascendent dels anys trenta i que la presència de factors nous –bàsicament dos: passar de la situació d'analfabetisme al llenguatge audiovisual– ha fet trontollar les voluntats abnegades de normalització, amb l'aquiescència de la classe política emmirlada en el fenomen televisiu. L'èxit dels mitjans àudio-visuals en català i el "francès" de la premsa d'abast general –tota soleta, és clar, què havia de fer?– avalen aquesta hipòtesi. Els detractors al·leguen que mai no ha sortit un projecte fet amb les mateixes condicions d'inversió, tècnica, professionalitat, etc. que, posem per cas, Catalunya Ràdio o TV3, que han esdevingut punteres en el rànquing català. A més, aquests mitjans de la premsa, no han hagut d'ingressar setmana a setmana, mes a mes, publicitat o vendes amb urgència, han tingut un coixí que els ha permès fer la feina amb calma i eficàcia. L'altra gran mesura negativa ha estat la manca d'un paquet d'afeccions amb recursos per a la promoció de la premsa.

Actualment és una cosa residual, tant la diària com la no diària, afirma l'autor d'un informe que acaba de publicar-se.

Una explicació possible és que s'ha passat sense transició de l'analfabetisme al llenguatge àudio-visual.

23 diaris, la meitat en català

PUBLICACIONS AMB PERIODICITAT SUPERIOR A LA SETMANAL
QUE S'EDITEN A CATALUNYA (per ordre alfabètic)

Nom	Difusió (OJD 1989)	Lloc de l'edició	Antiguitat	Nombre de dies que apareix a la setmana	Llengua
Avui	37.220	Barcelona	1976	set	català
Crònica de Mataró	1.891	Mataró	1977	tres	català
Diari de Barcelona	13.674	Barcelona	1792	set	català
Diari de Girona	7.432	Girona	1943	sis	castellà i català
Diari de Sabadell	6.787	Sabadell	1977	cinc	castellà i català
Diari de Lleida	—	Lleida	1885	set	català
Diari de Tarragona	8.443	Tarragona	1939	set	castellà i català
Diari de Terrassa	5.390	Terrassa	1977	cinc	castellà i català
Igualada	2.730	Igualada	1942	dos	català
La Mañana	6.385	Lleida	1939	set	castellà
Mar Diari	—	Mataró	1990	cinc	castellà i català
El Mundo Deportivo	57.030	Barcelona	1906	set	castellà
El 9 Nou	8.821	Vic	1978	dos	català
El País (edició de Barcelona)	—	Barcelona	1982	set	castellà
El Periódico	157.192	Barcelona	1978	set	castellà
Punt Diari	12.203	Girona	1979	sis	català
Regió 7	6.204	Manresa	1978	cinc	català
Reus Diari	2.299	Reus	1986	dos	català
Revista de Badalona	1.540	Badalona	1941	dos	català
Segre	7.656	Lleida	1982	set	castellà
Sport	61.656	Barcelona	1979	set	castellà
La Vanguardia	202.741	Barcelona	1881	set	castellà
El Vigía	—	Barcelona	1932	set	castellà

Una llei d'ajut
a la premsa
catalana és
l'única mesura
possible per
garantir els
recursos
financers.

És fàcil, però, de jutjar el passat: fem la nostra interpretació i llestos; ara bé, quan hom es planteja un setmanari d'informació televisiva i tanca el resultat de l'experiència amb xifres milionàries de pèrdua tot i les vendes d'uns 20.000 exemplars, o bé quan el TBO no pot continuar en català tot i els 30.000 exemplars venuts quan en necessitava, sembla, 80.000 per equilibrar, és que hi ha alguna cosa que falla i que es trenca, precisament, per dins, pel nucli, però no es pot dir, simplement, que no hi ha mercat, que no es llegeix i, per tant, que no es pot fer, que és inevitable.

Tot arrenca, creiem, de la manca d'un seriós debat en el si de la classe política. La classe periodística ja va exposar el problema amb claredat: recordem el Congrés de Periodistes Catalans o l'àmbit de Mitjans de Comunicació del Congrés de Cultura Catalana. La campanya de crítica pública de les revistes afectades —ara en queden menys, aproximadament la meitat— el 1983 també es saldà amb el fracàs, i seguiria un llarg etcètera de mesures i accions, però una de dues: o bé el remei és massa difícil d'aplicar o bé no es té el coratge de dir que estem en una societat malalta que necessita la UVI o la UCI. Les reparacions de guerra són un concepte que paguen els qui han perdut,

però a vegades, per justícia, convé fer-ho a l'inrevés, i ara encara paguem les conseqüències d'una guerra que Catalunya no va començar però que sí va patir. Tot això convé dir-ho per justificar com un Pla Nacional per a la Promoció de la Premsa en Català o una Llei d'Ajut a la Premsa Catalana són, ara per ara, les úniques mesures per garantir l'existència de la premsa en català en situació de normalitat en la reivindicació d'allò tan prosaïc però bàsic si hom vol fer alguna cosa amb serietat: els recursos financers. Si un estat té recursos propis és diferent: fixem-nos només en Andorra, on per decret tota la premsa pròpia —i són 15.000 habitants!— és en català, i punt. Naturalment, s'hi poden comprar publicacions d'arreu d'Europa, però la premsa pròpia es fa en la llengua pròpia, i ningú no s'escandalitza, i els immigrants són 35.000, aproximadament.

A Catalunya hem passat d'una ascensió lenta però constant a una paulatina transformació de les iniciatives. Avui ja no es creen revistes en català, totes surten en castellà. Només ens cal fixar-nos en les novetats: sovint els títols són en català, però res més. S'arriba al límit quan revistes en català es passen al castellà —Ceumt, Extrem...— pels imperatius del

Revistes en
català es
passen al
castellà per
imperatius del
mercat.

Un estudiós de la premsa catalana

L'editorial El Llamp acaba de publicar un informe de Josep Maria Figueres sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya.

Aquest *Informe* és una reflexió sobre el fet que la premsa en llengua catalana no aconsegueix d'assolir una etapa de normalització plena mentre que la feta en llengua castellana no només es consolida sinó que arriba a esdevenir hegemònica en el mercat consumidor català. En aquesta recerca s'analitzen molt especialment els trets del consum tot interrelacionant alhora la llengua amb la premsa, fixant-se molt especialment en els factors quantitius; per tant, s'acota el camp de treball en el sector de les publicacions d'abast general, tot descartant les publicacions d'alta cultura o de caràcter erudit i les de caràcter restringit de

l'associacionisme, les institucions o els centres d'ensenyament.

L'autor, Josep M. Figueres i Artigues, nascut a Vilanova i la Geltrú el 1950, estudià Història a la Universitat Autònoma de Barcelona, on es llicencià el 1973. Ha publicat una dotzena de llibres sobre qüestions relatives a la història de la premsa catalana i a la figura i l'obra de Valentí Almirall, de qui, per encàrrec del Centre d'Història Contemporània, ha tingut cura de preparar l'edició de la seva obra completa. Ha guanyat els premis Joan Givanel (1988) pel llibre *Cucafera*, i R. d'Alós-Moner (1983) per la *Bibliografia de V. Almirall*, ambdós de l'Institut d'Estudis Catalans, com també el premi d'assaig Ametller (1984) per *Premsa, per què?* Col·labora als diaris *Avui*, *La Vanguardia* i *Punt Diari*, i ha guanyat per articles publicats en aquests

Jospe Maria Figueres

periòdics els premis Jaume Cuirana i Prat de la Riba, ambdós el 1988. És membre de diverses societats científiques, ha participat en congressos i col·loquis i és el secretari de la Societat Catalana de Comunicació. En aquestes planes resumeix algunes de les tesis principals que exposa en el llibre *Informe sobre les perspectives de la premsa en català d'abast general a Catalunya*.

mercat i malgrat la voluntat dels fundadors i propietaris. Ara paguem les conseqüències de la història. No podem demanar tot l'esforç als professionals del ram —empresaris i periodistes—, quan ningú dels que treballen el patriotisme no l'aplica al producte, d'un metge a un advocat, d'un botiguer a un taxista. La llengua és per treballar, i no pas una bandera de vint-i-quatre hores de monolingüisme. Malgrat les recomanacions de l'Aina Moll, gosaria dir que la bandera la tenim arnada i endreçada a l'armari.

La premsa té el handicap de la llengua, i el resol simplement aplicant la que coneix tothom per l'escola: la castellana. Les solucions de l'Administració són aspirines davant una hepatitis B. Aquesta no es soluciona en quatre dies, però té solucions; només cal consciència de tenir la malaltia, fer una diagnosi correcta i seguir durant un llarg període de temps un tractament específic. En l'*Informe*... hem elaborat cinc grans apartats, amb unes conclusions i un recull d'opinions i documents que pensem que fan una diagnosi prou exhaustiva de com acabarà la premsa d'abast general d'ací a uns anys. No ens ocupem de l'altra premsa, la no general, que té recursos humans, no pas materials, ja que la dosi de voluntarisme mai no s'ha remarcat prou, tret, potser, de la nota pública de reivindicació del director del *Punt Diari* ("De la llibertat d'informació, les punyetes economicistes i el supositori tranquil·litzant", 15-IV-90),

i aquests títols de premsa religiosa, acadèmica, erudita, local i comarcal, especialitzada, d'entitats i associacions, etc., més la institucional, van fent la seva via en un marc de distribució tancat, és a dir, restringit. Ens ocupem, com hem dit, de la premsa de quiosc, la de grans tiratges, ara que no tenim revistes d'informàtica o modes —tret d'*Andorra-Moda*— o de pesca o de..., vaja, de tot el que veiem i comprem als quioscs.

En el món d'avui, fer una revista ja no és com als anys trenta, una tertúlia, quatre pàgines i un amic impressor que et fia. Per crear una publicació periòdica ara, els passos previs, les enquestes i estudis, etc. ja valen tant com, proporcionalment, tot l'esforç d'abans per obtenir el producte. Ens és conegut com els empresaris no són ni mecenes ni somiatruites, i hem d'afirmar categòricament que l'esforç que es demana als empresaris ja s'ha efectuat, i s'ha saldat amb el fracàs. Lògicament, els empresaris del ram, un Godó, un Asensio, un..., no fan cap aposta per la incertesa, si el mercat català compra en castellà i si fent-ho en aquesta llengua ja tenen el resultat previst. Així arribem al límit amb els dos diaris que s'anuncien des de Barcelona: tots dos en castellà.

En el capítol IV indiquem un conjunt de mesures correctives de la situació sobre la base senzillament d'aplicar l'article 2

Arribem al límit amb l'aparició de dos nous diaris en castellà a Barcelona.

Si el mercat català compra premsa en castellà, és lògic que els empresaris no apostin per la incertesa.

La Mañana

DIARI DE PONENT

Edita: Diària Mañana S.A. • Direcció i redacció: Jordi Pérez-Arcelegre • Anot. Núm. 17.025 Segundascòia • Lleida, dimarts 12 de setembre de 1995 • 100 PTA

el Periódico

de Catalunya

El Mundo Deportivo

fundado en 1906

Bages
Berguedà
Solsonès
Cerdanya

regió

El diari
de la
Catalunya
Interior

SEGRE

DIARIO INDEPENDIENTE

Diari de Barcelona

LA VANGUARDIA

Diari

DE TARRAGONA

DIARI DE GIRONA

Un Diari lliure per a una societat lliure

No ens podem enganyar dient que hi ha mil capçaleres de publicacions en català. Cal mirar les xifres.

de l'Estatut d'Autonomia, i no cal inventar res, només copiar d'altres països, com ara el Quebec, i si no es disposa d'un marc legal prou folgat, denunciar-ho, perquè el repte genera impotència, i cap empresari privat aïllat no reconvertirà la seva publicació del castellà al català. Convé una Generalitat -Parlament inclòs- belligerant, i cal escoltar les veus que parlen de vincular a fons la premsa amb l'ensenyament, introduint la comu-

EL 9 NOU

PERIÒDIC INDEPENDENT DE LES COMARQUES D'OSONA I DEL RIPOLLÈS

AVUI

EL PUNT

DIARI INDEPENDENT, CATALÀ, COMARCAL I DEMOCRÀTIC

nicació en els plans d'estudi i fent arribar revistes i diaris a les escoles; transformar l'acte de cultura aïllada en acte de normalitat massiva. D'ací ve la importància actual d'esforços privats com *Mes a mes*, *Set Dies*, *El Triangle*, *Xarxa*, *L'Avenc*, *Lletra de Canvi*, *El Temps*, etc., però al gran públic li rellisquen aquestes publicacions, tot i el to d'intranscendència que paulatinament es va imposant en tots els continguts.

Potser estem assistint a una fase de reconversió de la premsa en què es converteix en una menja per a minories, però ho dubto, ja que, a grans trets, la premsa en català es fa de cultura, mentre que la que és en castellà es fa de tot. Si en un estat els ciutadans no saben llegir, les autoritats faran una gran pla i aconseguiran resultats; no es fixaran pas només en els costos i els balanços, ho faran perquè ho han de fer, i prou. La premsa hi jugaria un paper bàsic, atenent els seus valors d'escola pràctica de llengua, etc.

Una Catalunya amb la seva premsa en castellà és una Catalunya mancada d'alguna cosa essencial. No podem conformar-nos dient que tenim mil capçaleres en català, no ens podem enganyar com en el cas del llibre, amb uns milers de títols, mentre que els tiratges són els que són i la producció de llibre castellà a Catalunya duplica o triplica -potser el quadruplica?- la de llibre català. D'altra banda, dels 45.000 llibres/any que es fan a Espanya, alguns en deu comprar Catalunya; no es compren només els llibres en castellà fets a Catalunya. Per tant, el cas del llibre té un fàcil paral·lelisme en la premsa, reduint, però, els marges de presència. Disposem, això sí, de mil capçaleres, però fem la lectura de tiratges, i quan mirem als anuaris les xifres d'OJD ens adonem de la fragilitat que té la gran premsa en català, la premsa d'abast general, i de la fragilitat a la trencadissa tots sabem que hi ha un instant.

JOSEP M. FIGUERES